

א. שאלה כללית

השנה

במדבר כ"ז י"ג-י"ד

י"ב ויאמר ה' אל משה

עלה אל הר העברים הזה

וראה את הארץ

אשר נתתי לבני ישראל

י"ג וראית אותה

ונאספת אל עמך

גם אחה

כאשר גאסף אהרן אחיך

י"ד כאשר מרינום פי

במדבר צ"ג במריבת העדה

להקדישני במים

לע"הם

הם סי מריבת קדש מדבר צ"ג.

דברים ל"ב מ"ח-נ"ב

מ"ח: וידבר ה' אל משה

בעצם היום הזה לאמור:

מ"ט: עלה על הר העברים הזה

הר נבו אשר בארץ סואב אשר על פנייריחו

וראה את ארץ כנען

אשר אני נותן לבני ישראל לאחריה

נ': רמות בהר אשר אתה עולה שמה

והאסף אל עמך

כאשר מת אהרן אחיך בהר החר

ויאסף אל עמיר.

נ"א: על אשר מעלתם בי

בחורך בני ישראל

בסי מריבת קדש מדבר צ"ג

על אשר לא קדשתם אותי

בחורך בני ישראל.

נ"ב: כי מנגד תראה את הארץ

ושמה לא תבוא / אל הארץ

אשר אני נותן לבני ישראל.

רמב"ד: וראינה מצוה שיצונו הקב"ה לעשות כן עתה, שאם כן יהיה מתחייב לעלות
שם מיד. אבל טעמו: תעלה על הר העברים וראית את הארץ, כי בעבור שצוהו
(כ"ו נ"ג) "לאלה תחלק הארץ בנחלה", הודיעו כי לא על ידך תחלק, כי אתה
תעלה לראש הר העברים טרם שישעו ישראל מארץ סואב ותסות בו ולא יגיעך סן
הארץ לבד הראיה.

הסבר - גם בעצרת דברי הרמב"ן - אחדים מן השנויים בלשון שתי הפרשיות.

ב. שאלות דיוקים ברש"י:

1) י"ב ד"ה עלה אל הר העברים:
למה נסמכה לכאן? כיון
שאמר הקב"ה (לעיל פ' פ' ז')
"נתן תתן להם" אמר משה:
"אותי צוה המקום להנחילם!
שמה הותרה הגזרה ואכנס
לארץ?" אמר לו הקב"ה:
"גזרתי במקומה עומדת!"
ד"א: כיון שנכנס משה
לנחלת בני גד ובני ראובן
שמח ואמר: "כמדומה שהותר
לי נדרי?" משל למלך שגזר
על בנו שלא יכנס לפתח
פלטין שלו; נכנס לשער -
והוא אחרי; לחצר - והוא
אחרי; לטרקלין - והוא
אחרי. כיון שבא ליכנס
לקיסוץ - אמר לו: "בני סכאן
אילן אתה אסור ליכנס.

2) י"ד ד"ה הם מי מריבת קדש
הם לבדם, אין בהם עון אחר.
ד"א: הם שהמרו במרה, הם היו
שהמרו בים סוף, הם עצמם
במדבר צ"ג.

(א) הסבר מה פירוש קושיתו "למה נסמכה", שמה
נסמכה לכאן מפני שנאמרו לו הדברים אחר
מעשה בנות צלפחד? ואם כן מהי שאלת
"למה נסמכה"?
x (ב) לפי פירושו הראשון של רש"י טעה משה בנחנת
המלים "נתן תתן להם" - מה היתה טעותו
וכיצד יש להבין מלים אלה אל נכון?
x (ג) למה לא הביא רש"י את דברי הד"א בלבד
(שהם דברי הספרי) ולמה הקדים להם גם את
דבריו הראשונים (שהם דברי מדרש רבה).
x (ד) מה פירוש "נדרי" כאן ואיך יש לפרש את
הכנוי בגוף ראשון ("נדרי")?
x (ה) בעל משכיל לדון מקשה: מה כונת השלשה
מקומות במשל שהותר לו להכנס בהם (שער,
חצר, וטרקלין)? (שים לב: בלשון הספרי אין
אלא שנים: 'שער וטרקלין' והשלישי הוא
קיסוץ שלא הותר להכנס בו).

(א) בעל דברי דוד: והך 'מי ים סוף' טעות
סופר הוא וצריך לומר: ברפידים. כן מצאתי.
הסבר, מה החגיון בהגהה זו!
x (ב) למי מוסבת מלת "הם" לפי כל אחד מסני
פרושי רש"י?

- א (ג) השוה דבריו כאן לדבריו כ' י"ג ד"ה הסה מי מריבה. למי מוסבה מלת "המה" לפי פרושו סט? ולמה שנה בפרושו כאן?
- אא (ד) מה ראה רש"י שלא להסתפק באחד משני פרושיו למה הביא את שניהם?
- א (א) אל ופנינו מקשה על דברי רש"י לד"ה יפקודו והלא כבר אמר רש"י למעלה שהודיע שבחן... שמניחין צרכיהן"? יטב קושיתו!
- ב (ב) חרא"ם מקשה: ולא ידעתי מי הכריחם לחז"ל שיאמרו שזאת הפרשה דבקה עם פרשת בתלות הרחוקה ולא עם פרשת "עלה אל הר..." הסמוכה לה, לומר, מכיון שפסע משה שבגדתו קיימת ונתיאם משקש על עבדו, בקש לקנות אחר במקומו...?
- אא: נסח ליתב קושיתו!

3) ט"ו ד"ה וידבר משה אל ה' וכו' להודיע שבחן של צדיקים, כשנפטרים מן העולם מניחין צרכיהן ועוסקים בצרכי צבור. ט"ז ד"ה יפקוד ה': כיון ששפע משה שאמר לו המקום: הו בחלת צלפחד לבנותיו, אמר משה: "הגיע השעה שאתבוע צרכי שירשו בני את גדולתו" אמר לו הקב"ה: "לא כך עלתה במחשבת לפני כדאי הוא יהושע ל סול שכר שמושו שלא שם סת' האהל, וזהו שב' (משלי כ"ז) "נוצר האבה יאכל פריה".

- א (א) השוה למקומו רש"י דבריו ל"א א' י"ח לצאת ולבוא: בדברי תורה... מניין לרש"י שאין פרוש פסוקו את הו"ש כך וס' ראה לשנות פרושו כאן וס'?
- ב (ב) מה ראה מביא רש"י מבס' כ"א ל"ד שהלך משה בראש היילותיו והלא שם בראה דוקא שהיה ירא?
- א (ג) מה ראה רש"י לומר בשני הפסוקים הראשונים שהביא "שנאמר" ואלו בשלש' פטרי: "וכן בדרך הוא אמר"?

4) י"ז ד"ה אשר בא לפניו: לא כדרך מלך ראומות שיושבין בבתיהם ומשלחן את הילותיהן למלחמה. אל כמו שעשיתי אני, שגלחתי בסיוון ועוג שאמר (כ"א ל"ד) "אל תירא אותו", וכדרך שעשה יהושע, שב' (יהושע ה') "ויילך יהושע אליו ויאמר: הלנו אתה וגו'" זכן בדרך הוא אומר (שמואל א' י"ח) "כי הוא יוצא ויא לפניו" - יוצא בראש ונכנס בראש.

ג. י"ם והעמדת אוחו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה

הצמק דברו:

העמדה זו היא לשורה עליהם, ומכל מקום אינו אלא לעבודת שטוכרח לעבדם בכה שמשתרר עליהם. משום תכא כתיב "והעמדת אותו לפני" באותה לשון דלתיב לתלן גב' כ"א, שמראה על טפילות, היינו משום שבאמת השררה גם כן הוא טפילות.

- 1) מהי חשיבות "השירה" המובעת בדבריו.
- א (2) מדוע הוא מסתמך על פסוק כ"א לשם באור פסוקו, בכה ברזו הפסוק. שהוא יותר מפסוקו?
- ד. י"ז ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה. כמה מפרשים תמים שנאמר כצאן "עדת ה'" ולא באמר "עדתך". ויש מפרשים שהוא "כמשפט לשון הקדש בכמה מקומות".
- א 1. הבא דוגמא ל"משפט לשון הקדש" במקום אחר.
- א 2. הסבר למה בחר הכתוב כאן "במשפט לשון הקדש" זה ולא כתב לפי הדגיל יותר והמקובל יותר בגוף שני?

ה. י"ט וצויה ששנו לעיניהם.

רש"י ד"ה וצויה אותו: על ישראל; "דע שמרחנים הם, סרבנים הם, על סנת שתקבל עליהם."

מד"ל המסתול:

- אין הכונה כלל שיבחנו שום צווי וילמדו שום דבר, אבל כל מווי על פורה נקרא "צווי" כמו (שמואל א' י"ג י"ד) "וצויהו ה' לבגיד על עמו"; (שם כ"ה ל') "וצויהו לבגיד על ישראל"; (שמואל ב' ו' כ"א) "וצויהו אותו בגיד"; (שמואל ב' ז' י"א) "צויתי שופטים על עמי".
- ד. משה אשכנזי "הואיל משה" תסנה אותו לבגיד, וביום קשה איש לראש וישו היו מזכירים לפניו משפטו. וכן צאנו... במלכים ב' (י"א י"ז) "דיכרת יהוידע את הברית בין ה' ובין המלך דבין העם להיות לעם לה' ובין המלך ובין העם" - מה שמוטל לעשות בין על העם, בין על המלך. וכן השתמשו בשורש "צוה" להוראת "שנה" כמו (שמואל א' י"ג י"ד) "וצויהו ה' לבגיד" וזולתם.
1. מה קשה לשלשתם?
 2. מה תחבול העיקרי בין תשובת רש"י לבין תשובת מד"ל בשוב הקמי חנ"ל?
 3. הרמב"ן מתנגד לדברי רש"י ("ואינו נכון בעיני") - מה אפשר לקשרו בזה פרוש רש"י זה?
 4. מה תחבול בין שתי התשובות הניתנות בדברי "הואיל משה"?